

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 347.73

Бліхар Марія

Національний університет “Львівська політехніка”,
Інститут права, психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
e-mail: blikharm@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0003-2974-0419

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ІНТЕРПРЕТАЦІЇ БЮДЖЕТНИХ ПРАВОВІДНОСИН

<http://doi.org/10.23939/law2020.27.139>

© Бліхар М., 2020

У статті проаналізовано доктринальні підходи до інтерпретації бюджетних правовідносин. Розроблено авторське визначення бюджетних правовідносин як суспільних відносин, врегульованих бюджетно-правовими нормами, що виникають, змінюються та припиняються у сфері бюджетної діяльності органів публічної влади (при цьому одні з них тривають у межах бюджетного року, а інші – у межах бюджетного циклу); суб'єкти яких реалізують надані їм правомочності щодо розподілу, перерозподілу чи витрачання фінансових ресурсів держави, акумульованих в окремих бюджетах, що складають бюджетну систему держави, та які забезпечуються державним примусом. Проаналізовано бюджетні правовідносини як форму реалізації публічних інтересів, на основі чого сучасна правова наука розглядає їх як публічно-правові відносини. Бюджетні норми закріплюють права й обов'язки учасників бюджетних відносин, надають бюджетним відносинам офіційного характеру, що захищається державою із застосуванням її імперативно-владних повноважень. Бюджетні правовідносини є наслідком правового регулювання державою суспільних відносин у бюджетній сфері через надання їм юридичної форми. Розглянуто правові норми, що регламентують бюджетні відносини, виокремили матеріальні та процесуальні норми бюджетного права, які відрізняються за змістом. Відтак, бюджетні матеріальні норми закріплюють структуру бюджетної системи України, визначають перелік доходів і видатків та порядок їх розподілу між бюджетами, а також, повноваження суб'єктів правовідносин у сфері бюджетної діяльності. Бюджетні процесуальні норми визначають порядок “життєвого циклу” бюджету – від складання та розгляду проекту бюджету до його затвердження і виконання, а також, складання, розгляду і затвердження звіту про виконання бюджету. Врешті відзначено, що правове регулювання бюджетних правовідносин полягає в тому, що законодавець, визначаючи пріоритети реалізації публічних інтересів, закріплює, стимулює та забезпечує вольову поведінку суб'єктів цих відносин, або обмежує забезпечення відповідних інтересів, що більш властиво бюджетному праву.

Ключові слова: право, бюджетні правовідносини, бюджетний процес, бюджетне законодавство.

Постановка проблеми. Бюджетні правовідносини варто трактувати як особливий вид фінансових правовідносин. Водночас, вони, значною мірою, є їхньою основою, оскільки найчастіше навколо них концентруються інші види фінансових правовідносин, що мають загально публічний інтерес. Їхня особливість визначається суб'єктним складом бюджетних правовідносин, об'єктами і функціональним призначенням, їх можна характеризувати як організаційно-грошові, строкові, періодичні, динамічні та деталізовані, а, також, як такі, що виникають і розвиваються лише у сфері бюджетної діяльності держави та суспільно-територіальних утворень.

Бюджетні правовідносини є видом публічних відносин, призначенням яких є забезпечення бюджетного фінансування публічних потреб. Норми бюджетного права мають сприяти уникненню або згладжуванню конфліктів, що можуть виникати між обсягами надходжень до бюджету та видатками з нього, врахуванню інтересів різних суспільних груп, запобіганню конфронтації між ними шляхом врегулювання порядку вирішення публічних конфліктів у бюджетній сфері. Сьогодні існує багато невирішених теоретичних і практичних проблем у сфері бюджетних правовідносин, які певною мірою впливають на ефективність бюджетної діяльності. З огляду на це, актуальність наукової проблеми означеної у статті є обґрунтованою.

Аналіз дослідження проблеми. Окремі питання бюджетних правовідносин досліджували відомі фахівці з фінансового права, серед яких: О. Дмитрик, Л. Касьяненко, І. Криницький, М. Кучерявенко, О. Музика-Стефанчук, О. Орлюк, Л. Савченко, В. Чернадчук. Їхні наукові праці становлять основу для теоретичного осмислення проблематики бюджетних правовідносин й розроблення авторського бачення.

Мета статті полягає у тому, щоб розглянути, проаналізувати та запропонувати шляхи вдосконалення доктринальних підходів до інтерпретації бюджетних правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Бюджетне право як підгалузь фінансового права є досить економічно нестабільним, та найбільш схильне до законодавчих змін, на відміну від інших норм фінансового, господарського чи податкового права. Адже бюджетне право та правовідносини "зав'язуються" на бюджеті, який приймають щорічно і зміни в бюджетній політиці держави відображають основні напрями бюджетно-правової політики держави на черговий фінансовий рік.

За теорією фінансового права, держава та її органи місцевого самоуправління здійснюють фінансову діяльність як організаційну діяльність уповноважених органів щодо формування, розподілу, перерозподілу, використання централізованих чи децентралізованих фінансових ресурсів, що покликані забезпечити безперебійне функціонування державних органів та органів муніципальних утворень, які стають вагомим складовою бюджетної діяльності на конкретній адміністративно-територіальній одиниці.

Бюджетна діяльність держави має циклічний процедурно-процесуальний характер, що повторюється в часі. У юридичній літературі обґрунтовано наголошується на цьому аспекті діяльності, він має принципове теоретичне і практичне значення, оскільки дозволяє досліджувати бюджетну діяльність як систему взаємопов'язаних спеціально впорядкованих послідовних дій та операцій, що мають спільну мету й поетапно приводять до компромісного результату. Своє завершення бюджетна діяльність знаходить у результаті. Якщо кінцевий результат (один з результатів) діяльності збігається з поставленою метою, то таку діяльність вважають раціональною, вона свідчить про доцільні дії й істинні шляхи досягнення мети. У бюджетній діяльності держави виконання бюджету з профіцитом є одним із поставлених завдань, що приведе до підвищення добробуту і якості життя всього суспільства [12, с. 227].

Оскільки, переважно держава надає правової форми усім фінансовим відносинам, [13, с. 19], то науковці дійшли цілком логічного висновку, що бюджетні відносини мають існувати лише у формі правовідносин [7, с. 41]. Перш за все потрібно з'ясувати суть бюджетних правовідносин, що, безперечно, є одним з видів фінансових відносин і ґрунтуються на фінансово-правових нормах.

Аналіз фахової наукової літератури дозволяє зробити висновок, що дослідження бюджетної діяльності держави з позиції фінансово-правової науки зосереджені здебільшого на характеристиці їх місця та ролі в механізмі правового регулювання та правового впливу. Однак, як слушно зауважував В. Чернадчук, розвиток фінансово-правової науки та практика застосування бюджетного законодавства зумовлюють зміщення акцентів у бік модернізації, стандартизації, підвищення ефективності правового регулювання та соціального спрямування бюджетної діяльності [14, с. 8], що, своєю чергою, детермінує необхідність комплексного підходу науковців до розкриття правової природи бюджетних відносин з позиції їх загально-правового значення для суспільства.

Сферою виникнення та розвитку бюджетних правовідносин є бюджетна діяльність держави та її адміністративно-територіальних одиниць [14, с. 8]. Однак, попри це, цілком аксіоматичне твердження В. Чернадчука, правова наука і надалі продукує численні визначення поняття бюджетних правовідносин, що, на наше переконання, не містять фундаментальних розбіжностей, а основна полеміка науковців так чи інакше стосується істотних ознак бюджетних правовідносин (це можна пояснити винятковим значенням видових відмінностей, що, власне, і формують сутність бюджетних правовідносин і дають, практично повну картину їх правової природи).

Отже, майже весь науковий загал погоджується з тим, що бюджетні правовідносини – це “суспільні відносини, врегульовані бюджетно-правовими нормами” чи “охоронювані державою суспільні відносини, що виникають у сфері бюджетної діяльності”. Поодинокі відступи від такого праворозуміння загальних ознак бюджетних правовідносин знаходимо лише в І. Борбич, яка розглядає бюджетні правовідносини як “різновид фінансових правовідносин, яким притаманні такі ознаки: виникають із фінансової діяльності та мають грошовий характер; одна сторона відносин має владні повноваження стосовно іншої сторони, яке б місце в системі органів держави вона не посідала; виникають, змінюються та припиняються вони лише згідно з нормативно-правовими актами” судді Конституційного Суду України [3, с. 72]. М. Маркуш, яка хоч і погоджується з тим, що бюджетні правовідносини є суспільними відносинами, врегульованими бюджетно-правовими нормами, однак вважає, що вони “формується лише у бюджетному процесі між його учасниками та суб’єктами цих правовідносин, що виникають у ході функціонування бюджетної системи” [6]. Схожу позицію висловлює і В. Денисенко [4, с. 4].

Нам видається достатньою для розуміння загальних ознак бюджетних правовідносин вказівка на те, що це суспільні відносини, врегульовані бюджетно-правовими нормами, тому й дефініція бюджетних відносин, яку запропонував В. Чернадчук, містить зайве покликання на те, що суспільні відносини в бюджетній діяльності “охоронювані державою”, адже саме право – це система відповідних суспільних відносин і правил поведінки, реалізація яких охороняється державою. Іншими словами, держава охороняє все, що є правовим, а законодавство (в цьому разі бюджетно-правові норми), будучи джерелом права, є вираженою законодавцем “можливістю” для існування й зовнішнього вираження цих суспільних відносин, які вже піддані державою правовій регламентації, відтак вона їх охороняє.

Щодо визначення істотних ознак бюджетних правовідносин, що, як зазначалося, відрізняють їх від інших видів правовідносин, то можна виокремити лише декілька науково обґрунтованих підходів. Для прикладу, Ю. Крохіна, досліджуючи правову природу бюджетних правовідносин, вважає, що “у них за допомогою спеціальних методів реалізується встановлена чи санкціонована державною волею система фінансово-правових норм в конкретні правовідносини щодо взаємодії держави та її адміністративно-територіальних утворень у бюджетній діяльності” [5, с. 69]. Аналогічну позицію обстоює і вітчизняна дослідниця О. Музика-Стефанчук [7, с. 42].

На переконання О. Орлюк, видовими особливостями бюджетних правовідносин є те, що вони “пов’язані з розподілом і витрачанням ресурсів, акумульованих бюджетною системою країни” [8, с. 223].

Скажімо, В. Чернадчук переконував у тому, що бюджетні правовідносини “є правовим зв’язком між суб’єктами цих відносин внаслідок реалізації суб’єктивних бюджетних прав та обов’язків (бюджетних повноважень)” [14, с. 13].

Вітчизняний науковець М. Кучерявенко розглядає бюджетні правовідносини як суспільні відносини, пов'язані з бюджетом і позабюджетними фондами, які закріплюють права й обов'язки суб'єктів відповідних бюджетних правовідносин і є критерієм оцінки поведінки як правомірної (належної) або неправомірної. При цьому бюджетно-правові норми мають відповідні тимчасові обмеження, оскільки регулюють ті чи інші відносини впродовж бюджетного періоду (у такому разі суб'єкти наділено правами й обов'язками, що мають чітко визначений термін їхньої реалізації) [1, с. 57]. У такий спосіб формується специфічна особливість бюджетних правовідносин як періодичність, що полягає у чіткому обмеженні дії бюджетних правових норм. Із початком нового бюджетного періоду і дією нового закону про державний бюджет, або рішення місцевої ради про відповідний місцевий бюджет, виникають визначені ним бюджетні правовідносини (зазвичай, між тими ж сторонами) на новій правовій підставі, що тривають до кінця цього бюджетного періоду.

Узагальнюючи вищенаведені підходи, схиляємось до інтерпретації бюджетних правовідносин як суспільних відносин, врегульованих бюджетно-правовими нормами, що виникають, змінюються та припиняються у сфері бюджетної діяльності органів публічної влади (при цьому одні з них тривають у межах бюджетного року, а інші – у межах бюджетного циклу); суб'єкти яких реалізують надані їм правомочності щодо розподілу, перерозподілу чи витрачання фінансових ресурсів держави, акумульованих в окремих бюджетах, що складають бюджетну систему країни, та які забезпечуються державним примусом. При цьому, бюджетні правовідносини є формою реалізації публічних інтересів, у зв'язку із чим сучасна правова наука розглядає їх як публічно-правові відносини.

Отже, підтримуючи погляди вище процитованих учених у цій сфері дослідження бюджетних правовідносин, можна стверджувати, що бюджетно-правова політика держави може розглядатися в таких важливих напрямках публічного спрямування коштів, як: діяльність держави у сфері цивільно-правових відносин щодо оптимального врегулювання бюджетного фінансування та формування бюджетно-інвестиційних ресурсів; формування відповідної державної доктрини, призначення якої полягає у виявленні, вивченні проблеми формування, залучення, розподілу, перерозподілу та ефективного використання інвестиційних ресурсів для забезпечення бюджетного процесу.

Такий розподіл уваги у сфері бюджетного фінансування допомагає, насамперед, визначити стратегічні напрями оптимального врегулювання адміністративно-владних правовідносин, а частой цивільних правовідносин у цій сфері.

Через юридичне оформлення виникнення нового правовідношення у суб'єктів інвестиційної діяльності у бюджетній сфері з'являються суб'єктивні права й обов'язки сторін. При цьому, ці відносини виявляються як владні, оскільки одна сторона (владний орган) завжди наділена владними повноваженнями. Тим не менше, зважаючи на те, що ці правовідносини виступають щодо певного публічного інтересу, вони завжди пов'язані з публічними коштами. Також ці правовідносини в інвестиційно-бюджетній сфері виникають з публічної фінансової діяльності, а, отже, їм властивий грошовий характер.

Хочемо звернути уваги на ще одну інвестиційну складову бюджетних правовідносин. Л. Попель зауважує, що більш наближеним до міжнародних стандартів є трактування інвестицій українським законодавством, коли інвестиції розглядають як всі види майнових інтелектуальних цінностей, котрі вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого утворюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект [10]. Водночас, науковець наголошує, що виокремлення бюджетних інвестицій як складової із загальної сукупності інвестицій в економіку країни викликане їхніми специфічними особливостями та наявністю в бюджетах інвестиційної складової, через яку держава бере участь в забезпеченні соціального розвитку та економічного зростання всієї країни й окремих її регіонів [9, с. 206].

Висновки. Підсумовуючи, хочемо відзначити, що правове регулювання бюджетних правовідносин полягає в тому, що законодавець, визначаючи пріоритети реалізації публічних інтересів, закріплює, стимулює та забезпечує вольову поведінку суб'єктів цих відносин, або обмежує забезпечення відповідних інтересів, що більш властиво бюджетному праву.

Бюджетні правовідносини у правовій площині дозволяють формувати двосторонній (чи багатосторонній у разі збільшення кількості договірних сторін, що беруть участь в процесі) суспільний зв'язок, що виникає, зазвичай, на підставі фінансово-правових норм. Унаслідок цього, ці правовідносини завжди виникають, змінюються і припиняють своє існування лише на підставі нормативно-правового акта, оскільки, згідно з чинним законодавством, вони мають бути офіційно оформлені через юридичні документи.

Окрім того, розглядаючи правові норми, що регламентують бюджетні відносини, необхідно виокремлювати матеріальні та процесуальні норми бюджетного права, що відрізняються за змістом. Наприклад, бюджетні матеріальні норми закріплюють структуру бюджетної системи України, визначають перелік доходів і видатків та порядок їх розподілу між бюджетами, а, також, повноваження суб'єктів правовідносин у галузі бюджетної діяльності. Бюджетні процесуальні норми визначають порядок “життєвого циклу” бюджету – від складання та розгляду проекту бюджету до його затвердження і виконання, а також складання, розгляду і затвердження звіту про виконання бюджету.

Бюджетні норми закріплюють права й обов'язки учасників бюджетних відносин, надають бюджетним відносинам офіційного характеру, що захищається державою із застосуванням її імперативно-владних повноважень. Отже, бюджетні правовідносини є наслідком правового регулювання державою суспільних відносин у бюджетній сфері через надання їм юридичної форми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання науки фінансового права (2010) : моногр. ; за ред. М. П. Кучерявенка. Харків: Право. 464 с.
2. Бліхар, М. М. (2016). Суб'єктивний склад бюджетних правовідносин, що стосуються інвестиційної діяльності. *Історико-правовий часопис: науковий журнал*. № 1 (7). С. 87–91.
3. Борбич І. (2008). Нормативно-правові відносини між учасниками бюджетного процесу: поняття, перспективи розвитку. *Підприємництво господарство і право*. № 3. С. 72–73.
4. Денисенко, В. В. (2005). Особенности бюджетных правоотношений: взгляд административиста. *Юрист-правовед*. № 4. С. 3–8.
5. Крохина, Ю. А. (2010). Бюджетное право России : учеб. Москва: Юрайт. 447 с.
6. Маркуш, М. А. (2012). Окрема думка судді Конституційного Суду України стосовно рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України від 25 січня 2012 р. № 3-рп/2012. URL: <http://www.ccu.gov.ua/uk/dossatalog/list?currDir=168063> (дата звернення: 24.04.2020).
7. Музика-Стефанчук О. А. (2011). Органи публічної влади як суб'єкти бюджетних правовідносин: моногр. Хмельницький: ХУУП. 284 с.
8. Орлюк О. П. (2010). Фінансове право. Академічний курс : підруч. Київ: Юрінком Інтер. 808 с.
9. Попель, Л. А. (2011). Бюджетні інвестиції як складова інвестицій реального сектору економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 2. С. 205–209.
10. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 24.04.2020).
11. Фінансове право (2019) : підруч.; за ред. М. П. Кучерявенка, О. О. Дмитрик. Харків: Право. 416 с.
12. Фокша Л. В. (2008). Бюджет місцевого самоврядування як фінансово-правова категорія. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. № 40. С. 226–230.
13. Цыпкин С. Д. (1983). Финансово-правовые институты, их роль в совершенствовании финансовой деятельности советского государства. Москва: Изд-во Моск. ун-та. 80 с.
14. Чернадчук, В. Д. (2011). Бюджетні правовідносини в Україні: поняття, класифікація та особливості структури: монографія. Суми: Університ. кн. 172 с.

REFERENCES

1. *Aktualni pytannya nauky finansovogo prava* [Topical issues in the science of financial law] (2010): monografiya; za red. M. P. Kucheryavenka. Pravo. Harkiv, 2010. 464 p.
2. Blihar, M. M. *Subyektivnyj sklad*

byudzhetnyx pravovidnosyn, shho stosuyutsya investytsionoi diyalnosti [The subjective composition of the budgetary relationships that relate to investment activity]. *Istoryko-pravovyy chasopys: naukovyj zhurnal*. 2016. No. 1 (7). P. 87–91. 3. Borbych I. *Normatyvno-pravovi vidnosyny mizh uchastnykamy byudzhetnogo procesu: ponyattya, perspektyvy rozvytku* [Legal relations between participants of the budget process: concepts, prospects for development]. *Pidpryyemnyctvo gospodarstvo i pravo*. No. 3. 2008. P. 72–73. 4. Denisenko V. V. *Osobennosti byudzhetnykh pravootnoshenij: vzgljad administrativista* [Features of budget relations: the view of the administrator]. *Jurist-pravoved*. 2005. No. 4. P. 3–8. 5. Krohina Yu. A. *Bjudzhetnoe pravo Rossii* [Russian budget law]: uchebnik. Moskva : Yurajt, 2010. 6. Markush M. A. (2012). *Okrema dumka suddi Konstytucijnogo Sudu Ukrayiny stosovno rishennya Konstytucijnogo Sudu Ukrayiny u spravi za konstytucijnym podannym pravlinnym Pensijnogo fondu Ukrayiny shhodo oficijnogo tlumachennya polozhen statti 1, chastyn pershoyi, drugoyi, tretroyi statti 95, chastyny drugoyi statti 96, punktiv 2, 3, 6 statti 116, chastyny drugoyi statti 124, chastyny pershoyi statti 129 Konstytuciyi Ukrayiny, punktu 5 chastyny pershoyi statti 4 Byudzhetnogo kodeksu Ukrayiny, punktu 2 chastyny pershoyi statti 9 Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrayiny v systemnomu zvyazku z okremymy polozhennyamy Konstytuciyi Ukrayiny vid 25 sichnya 2012 r.* [Separate Opinion of a Judge of the Constitutional Court of Ukraine on the Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the Case on the Constitutional Submission of the Board of the Pension Fund of Ukraine on the Official Interpretation of the Provisions of Article 1, Part One, Second, Third Article 95, Part Two of Article 96, Paragraphs 2, 3, 6 of Article 116, part two of Article 124, part one of Article 129 of the Constitution of Ukraine, paragraph 5 of part one of Article 4 of the Budget Code of Ukraine, paragraph 2 of part one of Article 9 of the Code of Administrative Judiciary of Ukraine in systematic connection with individual olozhennyamy Constitution of Ukraine on January 25, 2012 r.] 2012. No. 3-rp/2012. Retrieved from: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=168063> (accessed 24.04.2020). 7. Muzyka-Stefanchuk O. A. *Organy publichnoyi vlady yak subyekty byudzhetnyx pravovidnosyn* [Public authorities as subjects of budgetary relations] : monografiya. Xmelnyckyj: XUUP, 2011. 8. Orlyuk O. P. (2010). *Finansove pravo. Akademichnyj kurs* [Finance law. Academic course]: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter, 2010. 9. Popel, L. A. *Byudzhetni investytsiyi yak skladova investytsij realnogo sektoru ekonomiky* [Budget investments as a component of real sector investments]. *Visnyk Xmelnyckogo nacionalnogo universytetu*. 2011. No. 2. P. 205–209. 10. *Pro investytsijnu diyalnist* [About investment activity] : Zakon Ukrayiny vid 18.09.1991 r. No. 1560-XII. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (accessed 24.04.2020). 11. *Finansove pravo* [Finance law] : pidruchnyk; za red. M. P. Kucheryavenka, O. O. Dmytryk. Xarkiv: Pravo, 2019. 12. Foksha L. V. *Byudzhet miscevoho samovryaduvannya yak finansovo-pravova kategoriya* [Local government budget as a financial and legal category]. *Visnyk Xarkivskogo nacionalnogo universytetu vnutrishnix sprav*. 2008. No. 40. P. 226–230. 13. Cypkin S. D. *Finansovo-pravovye instituty, ih rol' v sovershenstvovanii finansovoj dejatel'nosti soverskogo gosudarstva* [Financial and legal institutions, their role in improving the financial activities of the Soviet state]. Moskva: Izd-vo Mosk. un-ta, 1983. 14. Chernadchuk V. D. *Byudzhetni pravovidnosyny v Ukrayini: ponyattya, klasyfikaciya ta osoblyvosti struktury* [Budget relations in Ukraine: concepts, classification and features of structure]: monografiya. Sumy: Universyt. kn., 2011.

Дата надходження: 04.08.2020 р.

Blikhar Mariia

National University “Lviv Polytechnic”,
Institute of Law, Psychology and Innovative Education,
Department of constitutional and international law,
Doctor of Law Science, Associate Professor
e-mail: blikharm@ukr.net
ORCID ID: 0000-0003-2974-0419

DOCTRINAL APPROACHES TO INTERPRETATION OF BUDGET LEGAL RELATIONS

The article analyzes the doctrinal approaches to the interpretation of budget relations. The author’s definition of budgetary legal relations as social relations, regulated by budgetary legal norms that arise, change and terminate in the sphere of budgetary activity of public authorities (with some of them continuing within the budget year and others within the budget cycle); entities which exercise the powers vested in them for the allocation, redistribution or expenditure of financial resources of the state, accumulated in separate budgets that make up the state’s budgetary system and which are secured by state coercion. Budgetary relationships are analyzed as a form of realization of public

interests, on the basis of which modern legal science considers them as public-legal relations. Budgetary norms enshrine the rights and obligations of participants in budgetary relations, give budgetary relations an official character, protected by the state with the application of its imperative power. Budget relations are a consequence of the legal regulation of the state of public relations in the budget sphere by giving them a legal form. The legal rules governing budgetary relations are considered, the substantive and procedural rules of budgetary law are distinguished, which differ in content. Thus, the budgetary material rules define the structure of the budget system of Ukraine, determine the list of revenues and expenditures and the order of their distribution between the budgets, as well as the powers of the subjects of legal relations in the sphere of budgetary activity. Budgetary procedural rules determine the order of “life cycle” of the budget— from the drafting and review of the draft budget to its approval and implementation, as well as the preparation, review and approval of the report on budget implementation. Finally, it is noted that the legal regulation of budgetary relationships is that the legislator, in determining the priorities for the implementation of public interests, consolidates, stimulates and provides the willful behavior of the subjects of these relations, or restricts the provision of relevant interests, which is more characteristic of budgetary law.

Key words: budget relations, budget process, budget legislation, law.